

ONKO SINUN TYÖNANTAJASI ÄLYKÄS?

ÄLY ON KIINNOSTAVA, kiehtovakin teema. Se on myös tärkeä teema, joka on jatkuvasti läsnä ympärillämme: havaintoina, ajatuksina, mielipiteinä, kirjoituksina ja pohdintoina. Ehkäpä joskus jopa omana itsenään – älynä.

Älykkyysteema tuntuu pysyvän pinnalla tieto- ja viestintäteknologian jatkuvan kehittymisen siivittämänä. On älyvaatteita, älykelloja, älykästä tilaa, älykkäitä sähköverkkoja ja älyliikennettä. Vuosituhannen vaihteen suosikki taisi olla älytalo, joka tekee nyt jo toista tulemistaan. Viime vuosien tulokkaita on myös älykäs kaupunki, jota lehdessämmekin ehdittiin puimaan jo vuonna 2012.

Organisaatioiden älykkyys on yksi älykkyys-teeman kestemenestyjistä. Tämä selittyy sillä, että monet meistä tuntevat hyvin ainakin yhden organisaation, oman työpaikkansa. Organisaatioiden älykkyudesta käyty keskustelu on kuitenkin keskittynyt lähinnä yritysten ympärille. Älykkäistä julkisesta organisaatiosta on ollut vähemmän puhetta, yksittäistapauksia lukuun ottamatta. Nyt tilanteeseen on tullut kohennusta. Professorit **Petri Virtanen** ja **Jari Stenvall** julkaisivat toukokuussa uusimman kirjansa: *Älykäs julkinen organisaatio*.

Kirjan nimeä voi luonnehtia suorastaan onnistuneeksi. Peräkkäin on laitettu sanoja, jotka toisiinsa yhdistettynä kyllä kiinnittävät huomion. Hetken! Siis mitä tuossa lukee! Ensimmäiseksi mieleen tahtoo nousta ikivanha vitsi siitä, miksi kunnan työntekijöiden lapioiden varret jouduttiin korvaamaan kettingeillä.

Virtanen ja Stenvall ovat tarttuneet tärkeään aiheeseen. Suomen talousvaikeuksien yhdeksi syyksi on leimattu pöhötynyt julkinen sektori. Välillä tosin todistellaan, että ei julkinen sektorimme esim. EU-vertailussa niin pöhötynyt ole. Kokokysymys on kuitenkin vain osa kokonaiskuvaa. Oleellisempaa on se, mitä tuolla julkisella sektorilla yritetään saada aikaiseksi ja ennen kaikkea: kuinka hyvin siinä onnistutaan. Koko tulee ongelmaksi vain, jos tehokkuus on huonompi suhteessa vaihtoehtoihin toteutustapoihin.

Virtanen ja Stenvallin kirja on sen verran tuore, että se ei välttämättä ole eksynyt vielä kovin monelle yöpöydälle. Raotetaanpa kirjan kantta siis hiukan. Virtanen & Stenvall pääsevät sujuvasti asiaan. Lukijaa kuumottavaan kysymykseen annetaan jo alkusivuilla vastaus. Millainen on siis älykäs julkinen organisaatio? Tähän vastataan taulukolla, jossa esitetään 18 vastinparia. Tyhmä julkinen organisaatio on

”taaksepäin katsova”, älykäs on ”tulevaisuuteen suuntautuva”. Tyhmä julkinen organisaatio on ”virheitä tunnistamaton”, älykäs on ”virheet tunnistava ja uutta oppiva”. Tyhmä julkinen organisaatio on ”hidas uudistumaan”, älykäs on ”nopea uudistumaan”, jne.

Vaikka nämä käsiteparit kansankielisyydessään avavatkin älykkyiden olemusta, on julkisen organisaation älykkyiden määrittely kirjassakin selvästi haasteellista. Havainnollistuksia ja esimerkkejä kyllä löytyy, mutta ylitse muiden nousevaa kiteytystä on vaikea havaita.

Vakuuttavuutta ja taustaa pohdinnoille tuovat kirjassa käytetyt yli kaksisataa lähdeviitettä. Näistä huolimatta kirjan kieli on varsin sujuvaa, sujuvaa ajattelua seuraten. Kirjan ansioihin lukeutuvat myös monipuoliset ja välillä yllättävätkin pohdinnat. Esimerkiksi älykkään julkisen organisaation ihannetta ei oteta itsestään selvyytenä. Siispä esitetäänkin kysymys, tarvitseeko julkisen organisaation olla älykäs. Ainakin näennäisen pätevä vastaus löytyy vaivattomasti: ”Älykkään organisaation todennäköisyys menestyä muita paremmin on suurempi.” Toteamus on siinä mielessä osuva, että älykkyys ja menestys eivät ole samoja asioita. Älykkyys ei välttämättä myöskään johda menestykseen. Tiedämme tämän ihmisistä. Kaikki älykkäät ihmiset eivät ole menestyneitä. He eivät välttämättä ole rikkaita eivätkä edes rakkaita. Paljon on kiinni tietysti myös siitä, mitä menestyksellä kulloinkin tarkoitetaan.

Myös monet anekdootit elävöittävät tekstiä ja herättävät lukijan ajattelemaan. Mieleenpainuva on kertomus siitä, miten kuuluisa organisaatioteoreetikko **Chris Argyris** ajautui alalle. Oman kertomansa mukaan Argyris alkoi kiinnostua sen pohtimisesta, ”mikä saa ihmiset kehittämään ja ylläpitämään sellaisia toimintatapoja ja käytäntöjä, jotka estävät organisaatioita toimimasta tehokkaasti”.

Todettakoon vielä lopuksi, että kirja ei ole ihan kepeäluokinen opaskirja älykkään julkisen organisaation kehittämiseksi, vaikka erilaisia toimintaohjeitakin on helppo löytää. Yksi painavimmista on kirjan viimeisessä luvussa. ”Älykkään julkisen organisaation keskeisiä uhkatekijöitä ovat taloudellinen niukkuus, ylenpalttinen tuottavuuden ylikorostuminen vaikuttavuuden ja luovuuden kustannuksella ja huono johtaminen.” Aivan. Tälläkin alueella on harkitsemattoman tuhon aikaansaaminen huomattavasti helpompaa kuin kehitystyö ja uuden rakentaminen.